

'NIJE ZORAN MILANOVIĆ promijenio Hrvatsku, nego je promijenjena Hrvatska njega dovela na vlast'

Tekst ZRINKA VRABEC MOJZEŠ Fotografije SAŠA ZINAJA/NFOTO

Bleferi i šahisti“ naziv je najnovije knjige političkih eseja u izdanju Tim pressa, koja će na dan izlaska Nacionala biti promovirana u Hrvatskom novinarskom društvu.

Nakon naslova „Protiv vjetra: mala knjiga o jedrenju i politici“, „Porijeklo sumnje“, „Prije šutnje“ i „Šutnja“, bit će to peta knjiga redovitog profesora s Pravnog fakulteta u Zagrebu Josipa Kregara, koji nije plodan autor samo na planu znanstvenih publikacija, već i političke esejistike. Inače, njegova su nastavna područja sociologija, javna uprava i ljudska prava, gostujući je nastavnik na Sveučilištu u Grazu i Sveučilištu Yale u Sjedinjenim Državama, a predaje i na Global Campus of Human Rights. Od 2005. do 2009. obnašao je funkciju dekana Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a tijekom svoje znanstvene karijere bio je i politički aktivan. Pokojni premijer Ivica Račan postavio ga je 2000. na čelo Grada Zagreba kao privremenog povjerenika Vlade do lokalnih izbora.

DEVET GODINA KASNIJE JOSIP KREGAR kandidirao se na izborima za gradonačelnika i izgubio od Milana Bandića, kojeg je odavno ocijenio najvećim generatorom korupcije u glavnom gradu Hrvatske. Od 2011. do 2013. bio je nezavisni zastupnik u Hrvatskom saboru, u koji je ušao na listi SDP-a, a napustio je dužnost nezadovoljan stanjem u stranci koju je tada vodio Zoran Milanović. Autor je prijedloga nekoliko usvojenih zakona iz područja sprječavanja sukoba interesa, financiranja političkih stranaka i prava na dostupnost informacija.

Tekstovi u njegovoj novoj knjizi pisani su od prosinca 2017. do polovice prosinca 2019. i poređani su otprilike kronološkim redom - iako sam autor preporučuje čitatelju da ih čita „napreskokce“, odnosno onako kako mu se sviđa.

„Poslagao sam tekstove tako da se shvati kada

su nastali, što mi služi na čast jer sam prije drugih pisao o stvarima koje su se dogodile, iako sebe ne smatram nekim prorokom ili vizionarom. Samo što većina nije uvijek željela vidjeti ono što nam je pred očima. Više bih se volio definirati kao onaj 'pošcer' iz Maloga mista koji je bio kroničar vremena i bilježio događaje, nego kao književnik. Pa nisam ja Krleža niti je moj stil tako privlačan. Zato u uvodu i postoji 'uputstvo za čitanje' - otvorite knjigu bilo gdje, pročitatje i razmislite“, rekao je Kregar.

Objašnjavajući naslov „Bleferi i šahisti“, izrazio je

'ŠAHISTI' odnosno 'tiha građanska većina' visokom su izlaznošću u drugom krugu izbora pokazali da im je dosta jednodimenzionalna s obaju brda. Počeli su kritizirati vlast i propitivati karakter aktualne predsjednice'

očekivanje da će se bleferi i šahisti sami prepoznati:

„Bleferi su oni koji su na vlasti. Oni najčešće prodaju maglu i kupuju vrijeme, bez ikakve odgovornosti. Smatraju da što više obećaju, da su time više i napravili. Šahisti su poštena inteligencija. Oni koji vide pozicije i znaju o čemu se radi, samo se ne bi rado uključivali, odnosno vole biti kibiceri i ne bi se 'šteli mešati'. Znaju što je sve pogrešno i u tome ne bi željeli sudjelovati.“

Na primjedbu da je to tipično hrvatski, Kregar je uzvratilo da je to tipično za sva društva koja trpe lošu vlast:

„Kod nas se radi o tome da - ne samo zbog medija i obrazovanja, već i loše političke prakse - ljudi smatraju da je plemenito biti sa strane. Nije.“

IPAK, IZLAZNOŠĆU U DRUGOM KRUGU predsjedničkih izbora bila je relativno visoka i „šahisti“, odnosno „tiha građanska većina“, očito su pokazali da im je voda došla do grla i da im je dosta jednodimenzionalna s obaju brda. Za to je prije svega zaslužna činjenica da su građani počeli otvoreno kritizirati vlast i propitivati karakter aktualne predsjednice, njezinu karijeru, ponašanje, kao i poruke koje je slala, smatra Kregar:

„Uostalom, predsjednica se nikada nije potrudila demantirati neke glasine, nikada nismo saznali što je ona radila u Americi, kada se na poluprivatnom putovanju slikala ispred ograde Bijele kuće, ili što je radila s Mamićem na svom rođendan. To su stvari koje bi tihu većinu zapravo trebale izvesti na ulice, a ne u kafiće, gdje će komentirati i gundati. Za sada je otpor bio tih i relativno benignan. No na izborima su ipak oni koji su izašli jasno dali do znanja što misle. I da budemo sasvim precizni - izbore je izgubila sama Kolinda Grabar-Kitarović jer se pokazala kao slaba kandidatkinja, što su i njeni podržavatelji dobro znali. Milanović, s druge strane, nije imao ni novac, ni jaku logistiku, ni podršku medija, ali je uspio jer se nametnuo kao ličnost. Iako, moramo biti iskreni, nije tako spektakularno pobijedio na sučeljavanjima koja je predsjednica u početku izbjegavala. Ona je bila smirena i nasmiješena, a Milanović je platio cijenu jer nije smio biti agresivan prema jednoj dami. Meni je žao što nije iskoristio neke trenutke i trijumfirao na nerazjašnjenim temama. Ja bih je, na njegovu mjestu, na temi o Lozančiću

'BLEFERI I ŠAHISTI' NAZIV JE NAJNOVIJE KNJIGE POLITIČKIH ESEJA Josipa Kregara, redovitog profesora s Pravnog fakulteta u Zagrebu. Bleferima smatra one koji su na vlasti, a šahisti su poštena inteligencija koja sve vidi, ali ne bi se ni u što miješala

➤ 'HDZ OČITO NIJE PREPOZNAO DA NOVE GENERACIJE NISU VIŠE TAKO JASNO IDEOLOŠKI PROFILIRANE I DA TRAJE BRZA, MODERNA I SVJETSKA RJEŠENJA. PROMJENE U DRUŠTVU TREBA PREPOZNATI I PROCJENJUJEM DA ĆE HDZ PADATI U SVOM UTJECAJU AKO SE TOME NE PRILAGODI'

pitao postoji li neki snimljeni uradak s Mamićem, zbog kojeg je smijenila šefa SOA-e. Pa čak i znajući da na to neće odgovoriti ili će tvrditi da je sve to izmišljeno. Nakon toga to postaje pitanje službene provjere, da se vidi je li lagala ili nije.“

NAZIV JEDNOGODKREGAROVIH ESEJA je „Prenemaganje nije vrlina, već ozbiljna mana“ i itekako je aktualan. Kregar je objasnio što ga je inspiriralo: „Prenemaganje postane vidljivo kad se tome najmanje nadaš. Pritom ne mislim samo na predsjednicu, već i na mnoge javne osobe. Prenemaganje je dosta raširena pojava u Hrvatskoj. Recimo, imate ljude koji redovito idu na hodočašća, a u međuvremenu prostače, tuku žene i kurvaju se. Postoje ljudi koji se zaklinju u kršćanske vrijednosti, a opijaju se petkom i subotom jer će ih glava tako boljeti na neradni dan. Takvi se u javnosti jako vole prenemagati, a licemjerje u Hrvatskoj dobilo je građanski status.“

Početak prosinca 2019. u tekstu naslovljenom „Plenković ne izgleda zabrinut Kolindinim padom“, Kregar je proročki govorio o tome kako će se premijer postaviti ako njegova kandidatkinja izgubi izbore. Prema Kregarovim riječima, najljepša

uspjeha onda kada pojedinac počinje vjerovati u nadmoć koju mu daje funkcija na kojoj se našao:

„U izbornoj noći svi obećaju da će služiti narodu, no već drugoga jutra na to zaborave. Kada biramo, mislimo da biramo poštene ljude, koji se onda naglo pokvare. Kako je to moguće, kako to nismo prepoznali? Možda i jesmo, ali nismo željeli vjerovati. Upravo činjenica da se javnost ne informira dovoljno transparentno, doprinosi osjećaju tajnovite moći funkcija i bahatosti koja uz to ide. No od bahatosti još je opasnija bolest cinizam. Cinici su zapravo poslušnici koje svaka vlast želi. Svaka vlast obožava one koji tiho kod kuće prigovaraju i sve preziru, ali nikada to javno ne iskažu.“

JEDAN OD BAHATIJIH U SVOM premijerskom mandatu bio je Zoran Milanović, s čijim načinom vođenja SDP-a Josip Kregar svojedobno nije bio zadovoljan i napustio je Sabor. Osim toga, prilično ga je oštro kritizirao i na samom početku predsjedničke kampanje i nazivao „El Bahatijem“, no sada smatra da je on iz svojih pogrešaka, pa i padova, ipak nešto naučio:

„Prije svega, tu pomirljivost i pružanje ruke

nakon proglašenja rezultata izbora smatram izvrsnom za hrvatsku demokraciju i političku kulturu. Osim toga, mislim da se Milanoviću dogodilo dosta teško iskustvo iz kojeg je on izvukao određenu pouku. Shvatio je da se ne isplati uvijek biti najpametniji u svemu. On se toga neće otresti tako lako jer voli biti u pravu i uvjeravati druge da su u krivu. No u međuvremenu je iskusio što znači imati pa nemati vlast i kako je to bolno i teško. Njega ljudi godinama nisu pozdravljali na cesti i slikali selfieje. Mnogi su ga loše pamtili kao premijera, što je zapravo nezasluzeno. Jer njegovi uspjesi veći su od onoga što mu je bilo priznato. Mi zato sada gledamo varijantu Milanović 2. Osim toga, iako nije ušlo u ovu knjigu, želim reći sasvim jasno: Zoran Milanović bio je bolji kandidat i zato je pobijedio! Bilo bi dobro i da je naučio da oni koji mu se smiješe i podilaze mu, nisu uvijek prijatelji, dok oni koji ga kritiziraju zapravo misle dobro. Mislim da je ta promjena koju je Milanović doživio, njemu osobno bila vrlo skupa, ali je ne može zaboraviti.“

INAČE, KREGAR JE KRATKO BIO POVJERENIK vlade Ivica Račana za Grad Zagreb, no ta mu funkcija, smatra, nije lupila u glavu i nije se razbahatio. „Uvijek sam mrzio bahatost koja proizlazi iz moći. Moji uzori nisu u politici, već u znanosti, kao i među intelektualcima koji javno djeluju. Na svoju poziciju bio sam postavljen i nastojao sam se ponašati korektno u krajnje neprijateljskom okruženju gradske uprave u kojem sam se našao. To su bili ljudi koje nisam mogao ni birati niti postavljati, uglavnom probrani prema političkoj podobnosti. Među njima sam tražio sugovornike s kojima sam mogao ravnopravno surađivati. Osim toga, siguran sam da je za hrvatsku javnost od institucionalne promjene tada i sada, važnija promjena političkog stila. Svjestan ograničenja svog kratkog mandata, nastojao sam pokazati da se može drugačije“, objasnio je Kregar.

U osvrtnu „Istina o ljevici i desnici - promašenost ideologija“, napisanom 2017., ustvrdio je da je lijeva ideologija umrla. Nakon ovih izbora, je li lijeva ideologija oživjela? Kregar smatra da nije, jer čista ideologija odavno više ne postoji, a ideološki predznak dobiva se prema određenim izjavama, a ne prema stvarnom političkom ponašanju.

„Rekao bih da je Milanović modernizator. No njegova ljevica nije Trocki, njegova ljevica su švedski socijaldemokrati, kao i Treći put Tonyja Blaira. Milanović je na glasačka mjesta jedino uspio dovesti ljude koji misle lijevo. Nije Zoran Milanović promijenio Hrvatsku, nego je promijenjena Hrvatska njega dovela na vlast. HDZ očito nije prepoznao da nove generacije nisu više tako jasno ideološki profilirane i da traže brza, moderna i svjetska rješenja. Promjene u društvu treba prepoznati i procjenjujem da će HDZ padati u svom utjecaju ako se tome ne prilagodi“, smatra Kregar.

Ljevicu i desnicu opisao je i kroz paradoks u muzici; desničari, koji se deklariraju kao pravi Hrvatine, slušaju cajke i plešu kozaračko kolo:

„To pokazuje da su ispod krinke, odnosno tanog sloja civiliziranosti, duboke naplavine našeg

porijekla, naših instinkata. Kad se ljudi opuste i padnu civilizacijski standardi, onda se pokaže tko je tko. Thompsonova glazba izmišljena je za masovnu mobilizaciju i ljude koji već imaju tri piva u sebi. Naravno, to nije racionalna politička pozicija. No i na desnici i na ljevici postoje oni koji preziru glazbeni kič, kao i oni koji mu se dive.“

U ESEJU „UPORNO NAS ŽELE NAPRAVITI SUDIONICIMA U LAŽI“ govorio je o laganju u politici. I to vrlo zabavno jer je citirao i govor održan na glavnom odboru jedne političke stranke, u kojem govornik, između ostalog, kaže: „Tim kojem ste vi dali povjerenje i vodstvo na našoj strani, jedva je sposoban odrediti program. Mi nismo za to sposobni. Umjesto toga, lagali smo ujutro, u podne i noću. Ja ne mogu dalje s tim. Ili ćemo naći ljude za to ili će to činiti drugi...“ Pred čitatelja je Kregar postavio zagonetku - u kojoj je to stranci rečeno?

„Rekao je to bivši mađarski premijer i predsjednik mađarskih socijalista Ferenc Gyurcsány. Mislim da takav citat pomalo skameni člana Glavnog odbora HDZ-a, koji počne razmišljati - tko je to i kada rekao? A onda vidi da je Mađar i još socijalist, pa odahne. No takvo priznanje o laganju u politici apsolutno je primjenjivo na hrvatske prilike iako nisam siguran da bi itko imao hrabrosti to izreći, čak ni na stranačkim tijelima. Možete li zamisliti nekoga od aktualnih političara da kaže 'Lagali smo stalno, falsificirali i namještali tumačenje statističkih podataka kako nama odgovara i slično'? Možda bi to netko mogao priznati nakon mandata ili nakon što napusti stranku. Do sada to nisam čuo ni od koga, osobito ne tako oštro i iskreno. No činjenica jest da onaj koji izgubi, mora skrušeno priznati istinu. Sve izlike su privremene. Izmišljanja neprijatelja, zavjera i crnih labudova neće izdržati test vremena. Problem su naši političari koji su orijentirani na trenutak i ne misle dugoročno, već isključivo na sljedeće izbore“, objasnio je Kregar.

STEZOM DA BI ANDREJ PLENKOVIĆ - koji je bio Kregarov student, i to, po njegovim riječima, izvrstan - trebao priznati da je njihova kandidatkinja bila lošija, čime bi prebacio krivnju sa sebe i stranke, Kregar se ne slaže:

„On bi puno izgubio da to kaže. Za građansku Hrvatsku on ne bi izgledao kao pristojan gospodin i džentlmen, a u ruralnoj Hrvatskoj i među svojim biračima izgubio bi dojam vođe s autoritetom. Smatram da će on takvu poruku poslati na posredan način. Ili preko glasnika ili komentatora u medijima.“

Kad smo već kod Plenkovića, u knjizi je i tekst „Stabilnost je pokriće za egocentričnost i taštinu“. Koliko je poznato, upravo se Plenković stalno poziva na stabilnost. Kregar je to ovako komentirao:

„Mislim da je to njegovo inzistiranje potpuno pogrešno. Mi u hrvatskoj politici stabilnosti nemamo. Imamo vladu koja nema većinu u Saboru, već je ad hoc kupuje i pristaje na paktove i ucjene onih koji joj škode. Ne samo njejoj reputaciji, već i njejoj politici. Kod nas se kupuje podrška tako da se iz državnog proračuna financiraju neki megalomanski projekti, ne samo u Zagrebu. A i tu taština prevladava. Umjesto otvorenosti prema onima koji

NOVA KNJIGA JOSIPA KREGARA 'BLEFERI I ŠAHISTI' U IZDANJU TIM PRESSA

su ga zabrali, od Plenkovićeve partnera Milana Bandića slušamo zagonetne doskočiće. Na primjer, na novinarsko pitanje kako se troši proračun, dobivamo odgovor 'Kuća gori, a baba se češlja!'“

KREGAR JE UVJEREN DA ĆE BANDIĆ izgubiti svoju poziciju jer očito još nije osvijestio činjenicu da ljudi vole moćnike sve dok oni nešto daju. A to će u Zagrebu uskoro morati prestati:

„Osim toga, mislim da je ova sadašnja Bandićeva bahatost glumljena, jer oni osjeća da gubi tlo pod nogama. Svjestan je on toga da se njegova vlast dosta izluzala i da ne može više očekivati podršku baš onih slojeva koji su mu je do sada davali. Gospodinu Plenkoviću on je postao vrlo skup i težak balast. Vlada daje ogroman novac za zagrebačke projekte, što je problem za proračun. Zagreb je postao trošak, a ne više izvor prihoda. Kolinda je krivo računala da će joj Bandićeva podrška koristiti jer je, čini mi se, s njim bila vezana nekim prethodnim savezništvima. Ispalo je da joj je ta podrška štetila, baš kao i njene izjave o kolačima koje bi mu nosila u zatvor. Opjevanju na njegovu rođendan da i ne govorim. Bandić je sada izgubio nju kao uporište, ali i sve ono što ne može kupiti. Broj ljudi na prosvjedima protiv njega eksponencijalno raste, a atmosfera je takva da

'MRZIO SAM BAHATOST koja proizlazi iz moći. Ali od toga je opasnija bolest cinizma. Cinici su poslušnici koje svaka vlast želi i obožava jer kod kuće prigovaraju i sve preziru, ali nikada to javno ne iskažu'

je on sam postao simbol zla, korupcije i bahatosti.“

Kregar je uvjeren da GUP neće proći, a onda će se otvoriti i veliko pitanje što s ugovorima s tvrtkom Eagle Hills:

„Vjerujem da postoji arbitražna klauzula prema kojoj onaj koji gubi može pokrenuti međunarodni postupak. To će Bandiću biti veliko opterećenje jer već sada je evidentno da njegovi saveznici u HDZ-u to ne mogu trpjeti.“

Iz svega navedenog proizlazi pitanje nazire li se takvoj nestabilnoj vladi skori kraj, odnosno hoće li se Plenković „iz higijenskih razloga“ riješiti Bandića kada se zahukta predsjedanje EU-om. Josip Kregar istaknuo je da čak i u velikim ratovima postoje razdoblja primirja, a primirje u Hrvatskom saboru trajat će, po njegovu mišljenju, negdje do travnja.

„Mislim da će sadašnja vlada htjeti kapitalizirati svoj dobar europski imidž tijekom predsjedanja EU-om, a ono po čemu procjenjujem skore izbore nisu njihove izjave, već ekonomska politika. Plaće su porasle, obećava se povećanje koeficijentata iako smo i dalje na dnu ljestvice zemalja EU-a i po standardu i po kupovnoj moći. Vlada se zadužuje i kupuje socijalni mir, potičući inflaciju. Zato sam gotovo siguran da će parlamentarni izbori biti prije početka srpnja i prije unutarstranačkih izbora u HDZ-u, kako bi Plenković mogao kroititi izborne liste.“

DEMONIZIRANJE MILORADA PUPOVCA omiljeni je sport hrvatskih desničara i njihovih medija. Kregarov tekst „Milorad Pupovac je pomiratelj, a mnogima to smeta“ bavi se tim fenomenom:

„Što se tiče Pupovca, mnogi zaboravljaju da je on početkom devedesetih doista bio pomiratelj i jedan od ljudi koji su se među prvima suprotstavili Miloševiću. Iako je imao otvorenu ponudu da bude njegov eksponent u Hrvatskoj, on to nikada nije prihvatio i dosljedno je zastupao interese srpskog naroda u Hrvatskoj i kao takav bio je dobar sugovornik mnogim vladama. Osim toga, za razliku od mnogih velikih Hrvata, on govori čistim hrvatskim jezikom, bez akcenta. Prilagođava se političkim okolnostima i pritom brani one koji njega biraju. I zato i u svom stilu i u sadržaju ima moje puno razumijevanje. Činjenica jest da je Pupovac pozitivna ličnost u spajanju hrvatskog i srpskog naroda. Što se tiče optužbi za etno-biznis, a što je s hrvatskim etno-biznisom, kad si po zanimanju Hrvat? Koliko ih je nagrabilo milijune na svome hrvatstvu. Hrvatska bez rješenja pitanja položaja Srba i stvarnog priznanja njihova identiteta, neće biti zemlja koju se poštuje. To pišem u eseju 'Može li Srbini biti dobrovoljni davatelji krvi?'. Broje li se krvna zrnca i u tom slučaju?“

Josip Kregar kandidirao se za gradonačelnika Zagreba na izborima 2009. i izgubio. Više nema takvih ambicija, rekao je, jer je danas deset godina stariji.

„Mislim da treba dati više podrške onim ljudima izvan velikih političkih stranaka koji su izrasli kao lideri oporbe Bandiću, kao što su Pravo na grad ili Zagreb je naš! Čak i oni koji možda ne bi izašli na izbore, sada se zbog osjećaja poniženosti i bijesa priključuju građanskim inicijativama protiv njega. Pobjednički program je biti protiv Bandića, a to je njegov najveći neuspjeh“, zaključio je Kregar.

» MNOGI SU MILANOVIĆA LOŠE PAMTILI KAO PREMIJERA, ŠTO JE NEZASLUŽENO JER NJEGOVI SU USPJESI VEĆI OD ONOGA ŠTO MU JE BILO PRIZNATO. ZATO SADA GLEDAMO VARIJANTU MILANOVIĆ 2

situacija u kojoj se jedan političar može naći je ta u kojoj je i loše i dobro - njemu dobro.

„Dakle, političari vole imati neki dobitak i u jednom i u drugom rješenju. Da je pobijedila, Kolinda bi Plenkoviću bila jako uporište, prije svega zato što on zna njene slabosti. S druge strane, Milanović mu nije velika prijetnja. On neće moći preuzeti političku stranku niti će moći direktno utjecati na pobjede na parlamentarnim izborima, a to je Plenkoviću jedino važno.“

U knjizi su i dva eseja u kojima su obrađeni bahatost i cinizam, karakterne osobine bitne u hrvatskoj politici. Među bahate nisu ubrojani Stipe Mesić, Josip Manolić i Jadranka Kosor, a Kregar je to objasnio činjenicom da se u nas bahatost razvije kada se dobije višak vlasti, a ne nužno rođenjem. Bahatost

'VLADA SE ZADUŽUJE I kupuje socijalni mir. Zato sam gotovo siguran da će parlamentarni izbori biti prije početka srpnja i prije unutarstranačkih izbora u HDZ-u, kako bi Plenković mogao kroititi izborne liste'